

ТЕМА 16

ЗАГАЛЬНА РІВНОВАГА

ОПРАЦЮВАВШИ ЦЮ ТЕМУ, ВИ З'ЯСУЄТЕ:

- різницю між частковою і загальною рівновагою;
- проблему оптимальності та економічної ефективності;
- виробничі можливості й оптимальний розподіл ресурсів.

Кожен із суб'єктів мікроекономіки є об'єктом аналізу часткової рівноваги. Цей аналіз виявляє поведінку окремого ринку, домашнього господарства, фірми, вважаючи поведінку всіх інших ринків і решти економіки як задану. Аналіз загальної рівноваги, навпаки, виявляє, як (і наскільки успішно) одночасно взаємодіють усі домашні господарства, фірми та ринкове розв'язання проблем “що”, “як” і “для кого”.

Часткова ринкова рівновага означає встановлення рівноважної ціни та рівноважного обсягу продукції під впливом тих факторів, які діють лише для даного ринку.

Загальна ринкова рівновага передбачає формування рівноважної ціни та рівноважного обсягу продукції на даному ринку *з урахуванням змін* рівноважного стану *на всіх інших ринках*.

Загальна економічна рівновага описує кругообіг економічного життя. Споживачі потребують створених продуктів і пропонують фактори виробництва. Фірми купують фактори виробництва і постачають виготовлені продукти, виплачують факторні доходи й отримують прибутки з виторгу від продажу продуктів.

Застосовуючи аналіз загальної рівноваги, розглянемо характерні риси сукупності конкурентних ринків.

Основні припущення аналізу загальної рівноваги:

- а) усі ринки є досконало конкурентними;
- б) відсутність природних монополій;
- в) кожен товар виробляють за умов сталого або спадного ефекту масштабу;
- г) в економіці відсутні забруднення навколишнього середовища;
- д) відсутнє обмежувальне регулювання входу на ринок, або монополістичного типу трудові спілки;
- е) кожна ціна на фактори виробництва і на створені продукти змінюється досить гнучко, щоб урівноважити попит і пропозицію для всіх випадків.

Опишемо поведінку споживача і виробника для такої економіки, а тоді покажемо, як вони пристосовуються, щоб досягти сукупної рівноваги.

Споживачі будуть розподіляти свої доходи між різними товарами для того, щоб максимізувати своє задоволення. Вони вибирають товари так, що **граничні корисності на грошову одиницю витрат однакові** для останньої одиниці кожного товару.

На ринках продуктів кожна **фірма** запроваджує свій обсяг виробництва таким чином, щоб **граничні витрати виробництва дорівнювали ціні товару**. Оскільки це характерно для кожного товару і для кожної фірми, то конкурентна ціна кожного товару відображає граничні витрати суспільства на цей товар.

Звівши до купи умови для досконало конкурентних виробників і споживачів, приходимо до висновку, що для кожного **споживача гранична корисність** споживання для кожного товару **дорівнює граничним витратам** на цей товар. Згодом гранична корисність на останню грошову одиницю кожного товару урівноважується.

У загальній рівновазі граничні корисності всіх споживчих товарів на одну грошову одиницю дорівнюють одна одній і граничним суспільним витратам виробництва цих товарів.

Тобто, загальна рівновага ринків визначає ціни й обсяги виробництва так, що гранична корисність кожного товару для споживачів дорівнює граничним витратам кожного товару для суспільства.

Загальна рівновага — це стан економіки, коли встановлюються ціни рівноваги. Характеризується сукупністю цін рівноваги та відповідних обсягів виробництва і споживання.

Цінами загальної рівноваги є ціни, за яких загальний обсяг споживання кожного блага не перевищує його виробництва.

У процесі аналізу загальної ринкової рівноваги велике значення має дослідження довгострокових **ефектів зворотного зв'язку**.

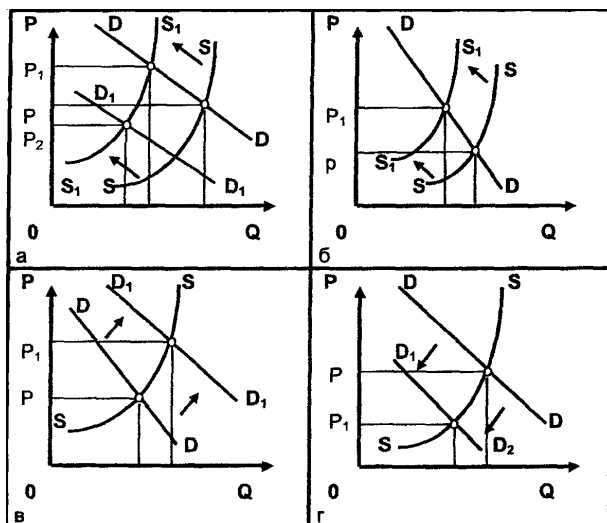

Рис. 16.1. Аналіз загальної ринкової рівноваги і ефект зворотного зв'язку: а - зміна рівноваги на ринку первинного ресурсу; б - зміни на ринку споживання первинного ресурсу; в - зміна рівноваги на ринках товарів-субститутів; г- зміна рівноваги на ринках комплементарних товарів

Ефективність виробництва досягається тоді, коли збільшення виробництва одного товару при незмінному використанні ресурсів неможливе без зниження обсягів випуску іншого продукту.

Для дослідження ефективності виробництва може бути застосована **діаграма Еджворта**.

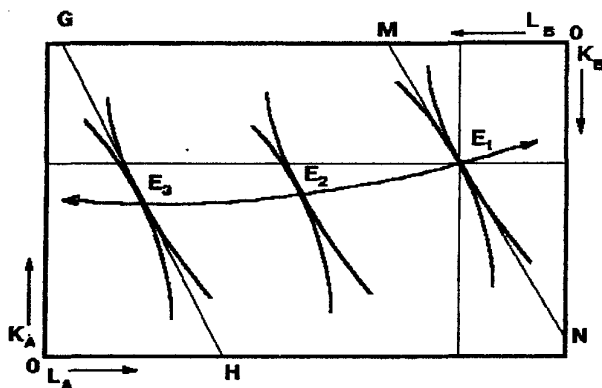

Рис. 16.2. Діаграма Едждворта

Лише ті комбінації факторів виробництва, які забезпечують дотик двох ізоквант, відповідають ефективним варіантам розподілу ресурсів. Це досягається в разі рівності кутів нахилу ізоквант, тому формальною ознакою ефективного розподілу виробничих факторів є рівність граничних норм технологічного заміщення:

$$MRTS_{LK}^A = MRTS_{LK}^B$$

Концепцію розподільної ефективності увів *Парето* у 1906 р. Вона твердить, що економічний результат має розподільчу ефективність, якщо він є на межі кривої можливих корисностей. Точка “ефективності Парето” показує, що неможливо здійснити економічну реорганізацію так, щоб поліпшення становища одного суб’єкта не супроводилося погіршенням становища іншого.

У такій ситуації економіка перебуває на обох межах - межі виробничих можливостей та межі можливих корисностей. Основним результатом аналізу загальної рівноваги є те, що ціни вказують на економічну обмеженість ресурсів для виробників і соціальну корисність для споживачів, конкурентний ціновий механізм дає змогу максимізувати обсяг виробництва з деяких ресурсів суспільства та за допомогою його технології.

**Умова досягнення ефективної конкурентної рівноваги:
співвідношення цін =
співвідношенню граничних витрат =
співвідношенню граничних корисностей.**

Перша теорема *економіки добробуту* (за А. Смітом):

Досконало конкурентна загально рівноважна ринкова система буде виявляти розподільну ефективність. У такій системі *всі товарні ціни дорівнюють граничним витратам, ціни факторів виробництва дорівнюють величинам їх граничних продуктів* і немає шкідливих зовнішніх впливів. За таких умов, коли *кожен виробник максимізує прибутки і кожен споживач максимізує корисність*, економіка в цілому є ефективною; *ви не можете зробити щось ліпше для однієї особи, не завдавши шкоди іншій.*

Фундаментальним наслідком теорії загальної рівноваги є те, що досконало конкурентна економіка є ефективною. Звідси всі конкурентні результати перебувають на межі виробничих можливостей і на межі можливих корисностей. Ринкові невдачі, пов'язані з монополією або забрудненням навколишнього середовища, штовхають економіку ліворуч від обох меж.

Якщо фірма запровадила монополію на якомусь ринку, то вона може підвищити ціну на продукт вище від її граничних витрат. Споживачі купують менше таких товарів, ніж за умов конкуренції, а задоволення їхнє зменшується. Цей різновид зменшення задоволення споживача є типовим проявом не-ефективності деформованого ринку, спричиненої недосконалою конкуренцією.

Інша головна невдача ринку – це побічні наслідки економічної діяльності. Якщо підприємство не платить за шкідливі наслідки, то виникатимуть високі рівні забруднення навколишнього середовища і страждатиме добробут споживача. З іншого боку, є корисні побічні наслідки, пов'язані із науковою діяльністю.

Досконалого і абсолютно ефективного конкурентного механізму ніколи не було і ніколи не буде. Проте у ширшому розумінні твердження теорії конкуренції містять чимало реального. У довгостроковому періоді багато дефектів усувають і вони є тимчасовими, наприклад, монополію розмивають конкуруючі технології. Надмірно спрощена конкурентна модель вказує на багато важливих гіпотез про економічну поведінку, і вони є особливо обґрунтованими у довгостроковому періоді.

Практичні завдання

16.1. Для двох споживачів товари X і Y є абсолютними замінниками у пропорції 1:1. Загальна кількість товару X - 10 шт., товару Y - 20 шт. Початковий розподіл товарів такий, що першому споживачу належить 8 од. товару X і 3 од. товару Y . Чи є цей розподіл парето-ефективним?

Коментар розв'язку

Якщо для обох споживачів товари є абсолютними замінниками, будь-який їх розподіл буде Парето-ефективним.

16.2. Для двох споживачів товари X і Y є абсолютно доповнюючими у пропорції 1:1. Загальна кількість товару X - 20 шт., товару Y - 20 шт. Початковий розподіл товарів такий, що першому споживачу належить 8 од. товару X і 4 од. товару Y . Ціна товару X - 1 грн., ціна товару Y - 3 грн. Чи будуть змінюватися ціни товарів і якщо так, то в якому напрямку?

Коментар розв'язку

Спочатку слід знайти витрати кожного споживача при початковому розподілі шляхом добутку між кількістю товару та його ціною. За умови абсолютно доповнюючих товарів їх оптимальна кількість буде рівною і знаходиться шляхом ділення початкових витрат на суму цін.

16.3. Виробнича функція для товарів A і B описується рівнянням: $Q_a = KL$, $Q_b = 3KL$. Сукупний обсяг праці - 40 од.; сукупний обсяг капіталу - 40 од. Побудуйте (мінімум за трьома точками) криву виробничих контрактів.

Коментар розв'язку

Для побудови кривої слід знайти залежність між працею та капіталом. Пригадайте, що за умови ефективного розміщення ресурсів між галузями граничні норми технологічного заміщення для різних товарів повинні бути рівними. При побудові кривої виробничих контрактів відкладайте по осі X кількість праці, а по осі Y - кількість капіталу.

Тестові завдання

1. Аналіз загальної рівноваги:

- а) визначає одночасно всі ціни;*
- б) припускає можливість зворотного зв'язку;*
- в) корисний при вивченні споріднених ринків;*
- г) усі відповіді правильні.*

2. Якщо розподіл ефективний за Парето,

- а) жодна торгівля не може поліпшити становище осіб;*
- б) він перебуває на кривій контрактів;*
- в) обидві особи перебувають у кращому становищі, ніж при їх початкових внесках;*
- г) правильні відповіді а) та б).*

3. Що з перерахованого не характеризує ефективний розподіл за Парето:

- а) ефективність у споживанні;*
- б) ефективність у виробництві;*
- в) ефективність у розподілі ресурсів за напрямками використання;*
- г) тенденція до рівності у розподілі результатів виробництва?*

4. Рівновага вважається нестабільною, якщо:

- а) еластичність попиту більша за еластичність пропозиції;*
- б) еластичність попиту дорівнює еластичності пропозиції;*
- в) еластичність попиту менша за еластичність пропозиції;*
- г) жодна з відповідей не є правильною.*

Відповіді до тестів

1) г; 2) г; 3) г; 4) в.

Література: [1, с.263-283; 2, гл.32; 4, гл.11; 5, розд.16; 6, розд.17; 7, с.507-540].